

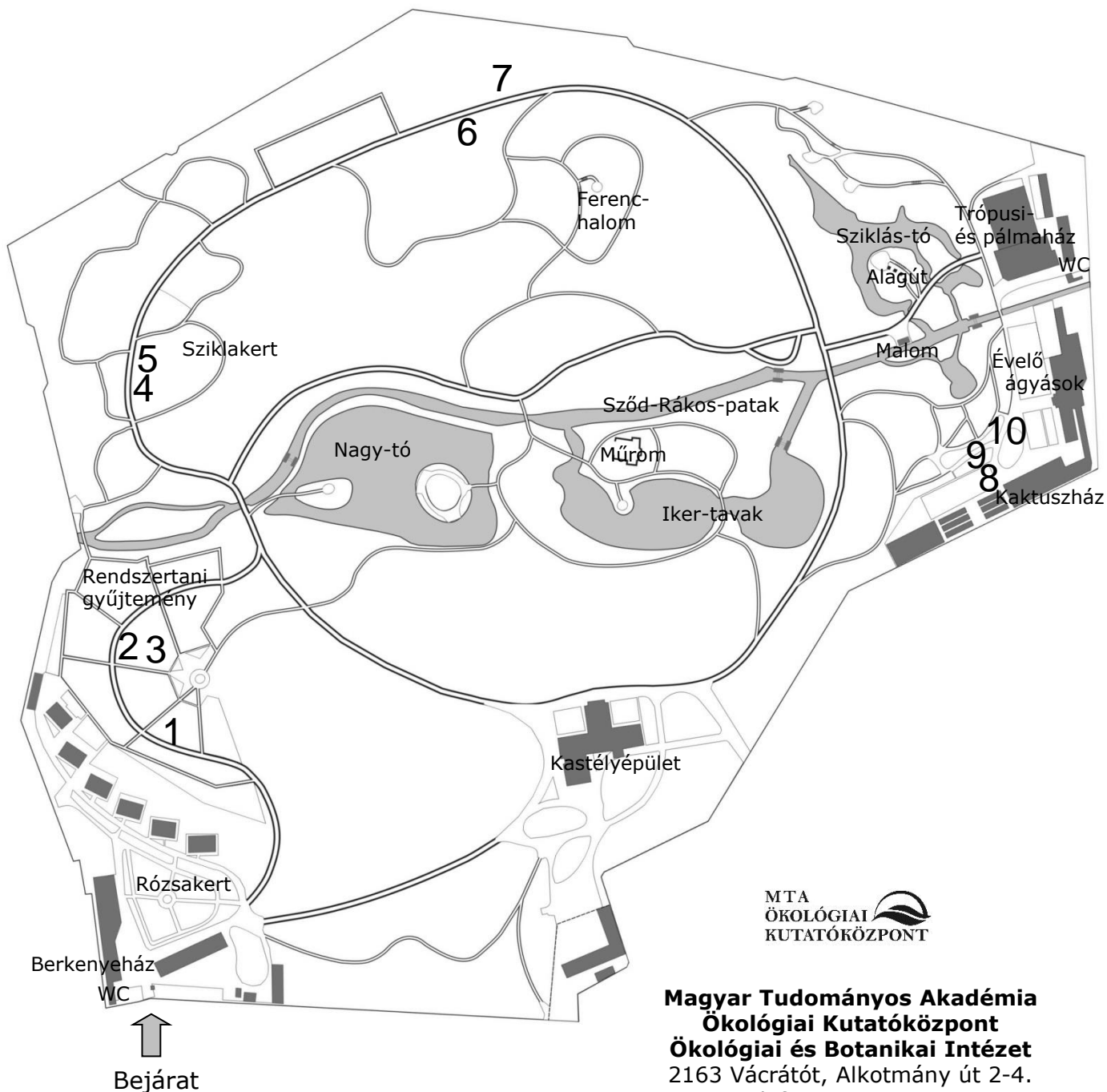
2019. május

A hónap érdekességei

Nemzeti Botanikus Kert Vácrátót

Kínai lilaakác (*Wisteria sinensis*)

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓKÖZPONT

Magyar Tudományos Akadémia
Ökológiai Kutatóközpont

Ökológiai és Botanikai Intézet

2163 Vácrátót, Alkotmány út 2-4.

Telefon.: 28-360-122

E-mail: botanikuskert@okologia.mta.hu

www.botanikuskert.hu

www.okologia.mta.hu

**Térképes útmutatónk abban segít,
hogy az aktuálisan virágzó fajok,
vagy más időszakú látnivalók közül
néhányat könnyedén megtaláljon
Kertünkben.**

Üdvözöljük hazánk leggazdagabb, mintegy 12 000 növényfajt és fajtát számláló élőnövény-gyűjteményében, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Botanikus Kertjében. Törzsvendégeink jól tudják, hogy túzzön kegyetlenül a nap, fújjon a jeges szél, a 27 hektáron elhelyezkedő, elbűvölő hangulatú tájképi kertbe ágyazódó tudományos gyűjtemény évszakról évszakra mindig kínál valami érdekességet a növényvilág végtelen sokféleségéből. Havonta megjelenő térképes ajánlatunkkal néhány időszerű látnivalóra szeretnénk felhívni növényszerető látogatóink figyelmét.

PÜNKÖSD HAVA. Időjárás szempontjából a legkellemesebb hónap kertünkben a május. Örömhöz hozzátartozik a bőséges eső is, melyre nagy szüksége van a hóolvadást nélkülöző talajnak! Erre gondoljunk, ha esernyővel sétálunk a kertben. Az enyhe télnek is köszönhetően, az idei virágpompa különösen gazdag. Bár a tulipánok és a kora tavaszi cserjék elvirágoztak, bőven van még látnivaló a májusi kertben. Az utolsó fagyos hónap elmúltával kikerültek a szabadba a fagyérzékeny olajfácskák, ezzel ismét „megnyílt” a **Biblia növényei tanséta**. A 12 állomáshoz a jegypénztárnál kérhetnek térképes vezetőt.

1. A rendszertani gyűjteményben, a kutyatejfélek (Euphorbiaceae) ágyásában teljes pompájukban virítanak a **kutyatejek** (*Euphorbia*). Tejnedves növények, „viráguk” igazából egy bonyolult szerkezetű, átalakult virágzat, az ún. cyathium, mely csupasz virágokból áll. A látszólag csészeszerű virágtakaró tulajdonképpen 5 összenőtt felleveleiből áll, ezen belül egy termő és sok porzó található, melyek egy-egy csupasz termős ill. porzós virág. A cyathiumok általában álernyős virágzatot alkotnak. Az óvilági, száraz, sivatagos területeken is élnek kutyatejek, ezeket a pozsgás, húsos levelű, kaktuszokra emlékeztető növényeket a kaktusz- és pozsgásházban tekinthetik meg.

2. A rendszerkert közepén messzire virít a **francia tamariska** (*Tamarix gallica*) látványos, rózsaszínű bokra. Apró, 4–5 tagú virágaik füzérvirágzatban nyílnak. A tamariszkuszok több mint félszáz faja a szubtrópusi sivatagos és sós talajú területeken él. Mélyre hatoló gyökérzetük és jellegzetes, apró, kis párolgató felülettel rendelkező, pikkelyszerű, szórt állású leveleik is a száraz éghajlathoz való alkalmazkodást mutatják. Számos tamariszkuszfaj levelein olyan mirigyek vannak, amelyek jelentős mennyiségű sót választanak ki, ezt a bennszülöttek gyűjtik is. Sok fajt csersavtartalma vagy építkezéshez használható faanyaga miatt hasznosítanak. Másokat szikes talajok, tengerparti homokdűnék fásítására vagy díszcserjének ültetnek. A francia tamariska 3-5 méteres, kedvelt díszcserje, a mediterrán medence nyugati részén honos. Észak-Afrikában hasmenés és reuma kezelésére használják.

3. A keresztesvirágúak (*Cruciferae*) ágyásában messze kimagaslanak a **szümcső** (*Bunias orientalis*) sárga virágú tövei. Élő növény. Őshazája Szibériától Kelet-Európaig terjed, de az 1600-as években egész Európában meghonosodott.

Terjesztésében az orosz hadsereg is közreműködhetett, mert a lovak abrakjával a szümcső magokat és a gyökérdarabokat is behurcolták. Nálunk is sokfele előfordul, gyomtársulásokban, legelőkön. Alacsonyabb nála és ezüstös levelű a szintén sárga virágú **festőcsülleng** (*Isatis tinctoria*). Kelet-mediterrán vagy közép-ázsiai eredetű, de nálunk is meghonosodott, sztyeppréteken fordul elő, VÉDETT! Nagyon fontos, ősi kékfestő növény. Valamikor a megszáritott csüllenglevelet malomban finomra őrölték, vízzel sűrű pépet kevertek belőle, majd két hétig erjesztették, azután kiszáritották.

4. Az út szélén sárgálló **bokros koronafürt** (*Coronilla emerus*) tövistelen, sűrűn elágazó, kicsi cserje. Ágai zöldek, rásimuló szőrűek, szögletesek. A levelek 7-9 apró levélkéből összetettek, szórt állásúak. Késő tavasszal, nyár elején hozza halvány-sárga pillangós virágait. Termése 5-10 cm hosszú, vékony, gyengén cikkes olajzöld hüvelytermés, mely éretten 1-1 vörösbarna magot rejtő résztermésekre esik szét. Hazája Délkelet-Európa és Kis-Ázsia cserjései, száraz lejtői. Közép-Európában szórványosan fordul elő, nálunk is csak a Balatonfelvidéken és a Keszthelyi hegységben, molyhos tölgyesekben, karsztbokorerdőkben, mészkő- és dolomit sziklagyepekben.

5. A **fehér eperfát** (*Morus alba*) most a földre hullott porzós barkáiról könnyen felfedezhetjük. Nálunk nem őshonos, Közép- és Kelet-Ázsiából származó, melegkedvelő fa. Elterjedését a selymhernyónak köszönheti, mert levele annak tápláléka. Magyarországon a XVII. századtól tenyésztettek selymhernyót, akkor az utak szegélyét mindenütt eperfával ültették be. Terebélyes koronájú, tejnedves hajtású fa. Levelei gyengén szíves vállúak, változatos alakúak. Apró, zöldes termős virágai fejecskebe, a porzósak hosszúnyelű barkába tömörülnek. Az „epertermés” éretten fehér, vagy lilásfekete gyümölcs, édes, ehető. Csüngő, „szomorú” változatai népszerű díszfák, különösen a romantikus angolkerék nélkülözhetetlen növényei. Kínában ősi kultúrnövény, gyümölcséből, különböző szeszesitalokból, pálinkát készítenek. A jegypénztárban megvásárolt „**Kínai tanséta**” vezetőfüzetből többet is megtudhatnak e fontos kultúrnövényről.

6. A kert magasabb részein, a cserjék és fák közti kis tisztásokon most nyílik a **ligeti habszegfű** (*Silene italica ssp. nemoralis*). Fehér, kéthasábú, krémfehér szirmú virágai, magas, de törékeny termete tavaszi hangulatot varázsol a kaszátlan területekre. Azon növények közé tartozik, melyeket nem vetettünk vagy ültettünk a botanikus kertbe, hanem a hazai, természetes növényzet része. A ligeti habszegfű az erdőssztyepek növénye, száraz réteken, bokorerdőkben őshonos az Északi-középhegységben és a Villányi-hegységben.

7. A **kínai lilaakác** (*Wisteria sinensis*) Közép-Kínában honos, az óramutató járásával ellenkező irányban csavarodva kapaszkodó, fás szárú futónövény. Melegkedvelő, tápdús, jó vízellátású talajt, napos, védett helyet igényel. Hazájában századok óta ültetett növény, fákra, oszlopokra, pergolákra futtatják. Hosszú életű, akár 500 évet is megérhet. Nagy összetett levelei fiatalon selymesen szőrös, majd lekopaszodó levélkékből állnak.

Termései hosszú, bársonyos szőrű hüvelyek. Látványos, lila pillangós virágai tavasszal nyílnak, hosszú, rendkívül dekoratív, csüngő fürtökben. Hogy lehet egy lilaakác fehér? Úgy hogy a díznövény nemesítők az évszázadok során a legkülönbözőbb fajtáit, a sötét bíborlilától a fehérig (*'Alba'*) állították elő, és kaphatók a faiskolákban.

8. A kaktuszház sarkánál virágzik kelet-ázsiai orgonagyűjteményünk egyik legpompásabb cserjéje a **Meyer-orgona** (*Syringa meyeri*). Sűrűn elágazó, alacsony cserje. Ovális vagy tojásdad levelei kopaszok, csak az erek mentén szőrösek. Tavasszal teljesen elborítják a rendkívül illatos virágok. Őshazája Északkelet-Kína Liaoning tartománya. Az alapfaj kedvelt és elterjedt fajtája a *'Palibin'*. Talajban nem válogatós. Szívesen ültetik alacsony sövénynek, sírkertekbe, sőt nagyobb sziklakertekbe is.

9. Az út túloldalán, az árnyéki évelő növények között különleges, **rózsaszínű gyöngyvirág** (*Convallaria majalis var. rosea*) nyílik. Kúszó, elágazó gyöktörzsű növény, illatos virágai bókolók, egy oldalra állók. Matt hamvaszöld, szagtalan MÉRGEZŐ levele hártású hüvelylevelek közül, hengeresen összetekeredve emelkedik ki, ezzel is különbözik a zöldfűszertként kedvelt medvehagymától. Bogyó termése pirosra érik. Üde lombereink gyakori virága. A Szent György napja (április 24.) táján nyíló gyöngyvirágot májusvirágnak, kakukkvirágnak is hívják. Ekkortájt szólal meg a kakukk, és hagyományosan a napon hajtják ki először a pásztorok az állatokat. A gyöngyvirág gyakran megjelenik a népművészetben, faragásokban, festett mintákon, hímzésekben. Gyógynövényként is ismerik, mert hatóanyagai vizelethajtók és a szívizom összehúzódások erejét növelik, de háziszerként nem alkalmazható! Díznövényként több fajtája is kedvelt, ilyen gyűjteményünkben a rózsaszín és az óriás virágú is.

10. Az évelőgyűjteményben most virágzik az **illatos gólyaorr** vagy **kandillagólyaorr** (*Geranium macrorrhizum*). Nevét nem virágairól, hanem rendkívül aromás, erős szagú lombjáról kapta. Tenyeresen hasadt leveleinek felszíne sűrűn mirigyszőrös, melyek intenzív szaga érintésre még inkább érezhető. A gólyaorrok termésének alakja olyan, mint egy gólya csőre. Őshazája Délkelet-Európa hegységeiben van, Erdélyben a Kárpátok déli vonulatain, törmeléklejtőkön, sziklás hegyoldalokon, hegyi patakok partján él. Hajtásait a Balkánon afrodiakumnak tartják. Gyöktörzssel terjedő, sűrű növesű növény, ezért mint talajtakaró, a díszkertészetben is népszerű. Koranyáron élénk rózsaszín virágaival, ősszel bronzvörösre váltó leveleivel díszít. Fajtái is ismertek, évelőgyűjteményünkben most virít a halvány rózsaszín *'Spessart'*. Szemben rokona, a **fodros gólyaorr** (*Geranium phaeum*) nyílik. Jellegzetes hátrahajló szirmai sötét barnásvörösek. Szára és tenyeresen hasadt levelei erősen mirigyszőrösek. Dunántúlon és a középhegységeinkben, üde, gyertyán és bükkerdőkben gyakori növény.